

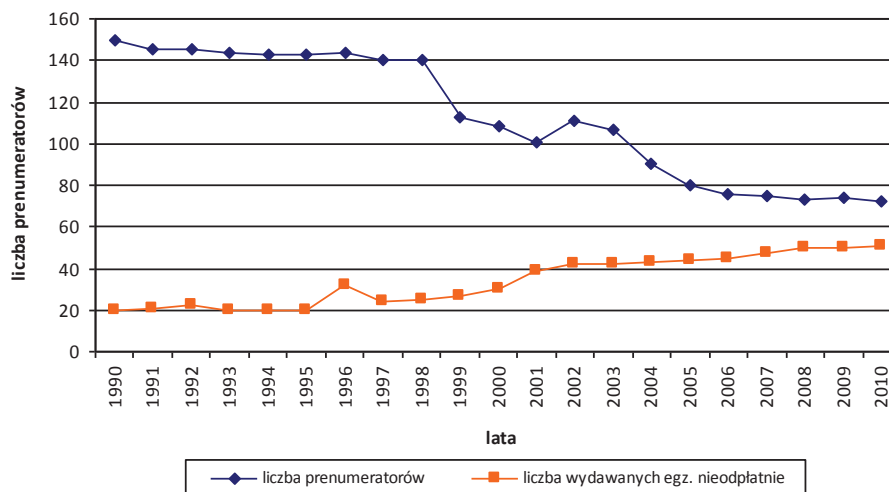
Rola czasopisma „Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa” w okresie przemian polityczno-gospodarczych

Niewiele periodyków (szczególnie technicznych) przetrwało trudne okresy, jakie naznaczały życie społeczno-gospodarcze naszego kraju po roku 1989. Zmiana tej sfery życia dokonana – jak później przyjęto ją określać – 4 czerwca 1989 roku, pociągnęła za sobą wiele istotnych zmian również w działaniach czynionych na polu szeroko rozumianej nauki. W jednostkach naukowych przemiany rozpoczęły się z dużym rozmachem po 1990 roku, a w szczególności dotyczyły one finansowania wszelakiej działalności naukowej, a także oceny osiągniętych rezultatów prac naukowo-badawczych pod kątem ich konkurencyjności na rynku wdrożeniowym.

W przypadku czasopisma „Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa” zmiany również następowały, jednak bardziej można to było nazwać ewolucją niż rewolucją. Była to zasługa kadry menedżerskiej lecz przede wszystkim autorów, którzy mimo wszystko chcieli podzielić się swoimi osiągnięciami: naukowymi, badawczymi oraz doświadczeniami w zakresie stosowanych w przemyśle innowacyjnych rozwiązań technicznych. Stąd wypływała konieczność dalszego publikowania zespołowych i indywidualnych opracowań.

W przełomowym okresie wydawcą czasopisma MiAG było Centrum Naukowo-Produkcyjne EMAG, a po różnych zmianach organizacyjnych – najpierw Gwarectwo Automatyzacji Górnictwa EMAG, a od 1990 r. Przedsiębiorstwo Usług Górniczych – POMAG, które do 1994 r. w całości finansowały wydawnictwo. Jednak ciągle zmiany organizacyjne spowodowały, że ówczesny redaktor naczelny MiAG – dr inż. Wojciech Halota zwrócił się do naszego protoplasty, tj. Ośrodka Badawczo-Rozwojowego Elektryfikacji i Automatyzacji Górnictwa Emag – o przejęcie czasopisma MiAG na swoje barki. Było to możliwe, gdyż samodzielność formalno-prawną OBR Emag – jako jednostka badawczo-rozwojowa podlegająca bezpośrednio Ministrowi Przemysłu – uzyskała 1 kwietnia 1990 r.

Przejmując czasopismo MiAG – dokonano wielu zmian. Pierwsze z nich to zmiany w Komitecie Redakcyjnym, a ponieważ byłem wówczas dyrektorem OBR Emag zostałem też powołany na redaktora naczelnego. Tę funkcję pełniłem do 2010 r. Kolejne zmiany to – poczynając od edytorskich, polegających m.in. na wymianie okładek czasopisma, zmianie gramatury jakości papieru itp., po zmiany w tematyce publikowanych materiałów, polegające głównie na ich rozszerzeniu. Rolą czasopisma MiAG w tym okresie było pokazanie, że dokonywane zmiany w postrzeganiu przez państwo przede wszystkim gospodarki, ale też i sektora naukowego nie wpłynęły na obniżenie poziomu prac naukowo-badawczych prowadzonych przez jednostki naukowe. Można uznać, że wręcz przeciwnie – poziom ten musiał się podnieść, by można było sprostać potrzebom otoczenia gospodarczego. Warto przy tym przypomnieć, że w połowie roku 1993, w wyniku restrukturyzacji polskiego górnictwa, powstały nowe struktury organizacyjne. Przyczyną tego były zarówno likwidacja, jak też łączenie niektórych kopalń. Rzadko kto dzisiaj pamięta, że w skład utworzonych wówczas nowych struktur wchodziły: Bytomska Spółka Węglowa S.A. – 11 kopalń (Andaluzja, Bobrek, Centrum, Grodziec, Jowisz, Julian, Miechowice, Paryż, Pstrowski, Powstańców Śląskich, Rozbark), Gliwicka Spółka Węglowa S.A. – 8 kopalń (Bolesław Śmiały, Budryk, Dębieńsko, Gliwice, Knurów, Makoszowy, Sośnica, Szczygłowice), Jastrzębska Spółka Węglowa S.A. – 7 kopalń (Borynia, Jastrzębie, Krupiński, Morcinek, Moszczenica, Pniówek, Zofiówka), Katowicki Holding Węglowy S.A. – 11 kopalń (Katowice, Kazimierz-Juliusz, Kleofas, Murcki, Mysłowice, Niwka-Modrzejów, Staszic, Śląsk, Wesola, Wieczorek, Wujek), Nadwiślańska Spółka Węglowa S.A. – 7 kopalń (Brzeszcze, Czeczot, Janina, Jaworzno, Piast, Siersza, Ziemowit), Rudzka Spółka Węglowa S.A. – 6 kopalń (Barbara-Chorzów, Halemba, Nowy Wirek, Pokój, Polska, Siemianowice), Rybnicka Spółka Węglowa –

Rys. 1. Liczba prenumeratorów w latach 1990-2010

7 kopalń (Anna, Chwałowice, Jankowice, Marcel, 1 Maja, Rydułtowy, Rymer) oraz kopalnia Bogdanka – jako odrębna jednostka i Wałbrzyskie Kopalnie Węgla Kamiennego. W stanie likwidacji znalazły się kopalnie: Jan Kanty, Mortimer-Porąbka, Nowa Ruda, Saturn i Sosnowiec.

Do tych nowych struktur należało dotrzeć – jako czasopismo MiAG – z przesłaniem, że prace naukowe, prace rozwojowe i wdrożeniowe nadal są ważnym czynnikiem, o ile jeszcze nie ważniejszym niż poprzednio, w poprawie bezpieczeństwa pracy jak i jej efektywności. Podejmowane więc były wysiłki na rzecz pozyskiwania nowych prenumeratorów czasopisma, a także uzyskiwania zleceń na reklamy od producentów maszyn i urządzeń górniczych. Niestety, te próby nie zawsze kończyły się sukcesem, co obrazuje powyższy wykres (rys. 1).

W tych przełomowych latach Centrum Elektryfikacji i Automatykacji Górnictwa Emag (poprzednia nazwa Instytutu Technik Innowacyjnych EMAG) jako jednostka naukowo-badawcza miała ten przywilej, że można było uzyskać dofinansowanie na działalność wydawniczą. Początkowo było to dofinansowanie celowe, a w późniejszym czasie było możliwe

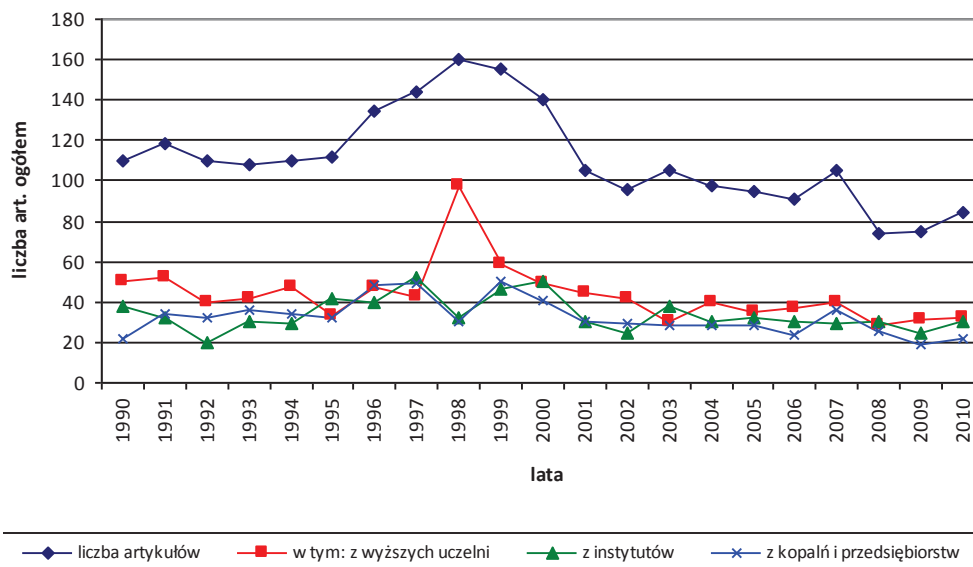
dofinansowanie przez Komitet Badań Naukowych w ramach działalności ogólnotechnicznej. Jest warto podkreślić, że udało się w tym czasie stworzyć zaplecze techniczne, co umożliwiło zlokalizowanie całego cyklu wydawniczego w Centrum Emag. Dzięki temu zminimalizowane zostały koszty własne wydawnictwa, jak również (co ważne) uzyskano pełną cykliczność, tzn. MiAG ukazywał się rytmicznie, co miesiąc, bez opóźnień.

Z początkiem lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku uczelnie, jak i jednostki badawczo-rozwojowe coraz częściej organizowały konferencje. Również ówczesne Centrum Elektryfikacji i Automatykacji Górnictwa Emag takie konferencje organizowało, a wybrane z nich referaty publikowane były w czasopiśmie MiAG jako monotematyczne numery specjalne. Dla podnoszenia poziomu publikacji duże znaczenie w tym okresie miało także zapraszanie do współpracy badawczo-rozwojowej pracowników uczelni wyższych, a w przypadku prac wdrożeniowych – przedsiębiorców. Propagowanie tego typu przedsięwzięć przyczyniło się do tego, że w latach 1993-1998 liczba artykułów miała tendencję wzrostową, co obrazują poniższe zestawienie (tab. 1) i wykres (rys. 2).

Tabela 1

Zestawienie statystyczne publikacji MiAG w latach 1990-2000

MiAG/ Rok	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Liczba wydanych nr	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Nakład łączny (1 Nr)	450	480	500	500	480	500	500	400	400	300	250
Liczba artykułów	110	118	110	108	110	112	135	144	160	155	140
w tym: z wyższych uczelni	50	52	40	42	47	33	47	43	98	59	49
z instytutów	38	32	20	30	29	42	40	52	32	46	50
z kopalń i przedsiębiorstw	22	34	32	36	34	32	48	49	30	50	41
Liczba prenumeratorów	150	145	145	144	143	143	144	140	140	113	108
Liczba wydawanych egz. nieodpłatnie	20	21	22	20	20	20	32	24	25	27	30

Rys. 2. Liczba artykułów w latach 1990-2010 według afiliacji autorów

Tabela 2

Zestawienie statystyczne publikacji MiAG w latach 2001-2010

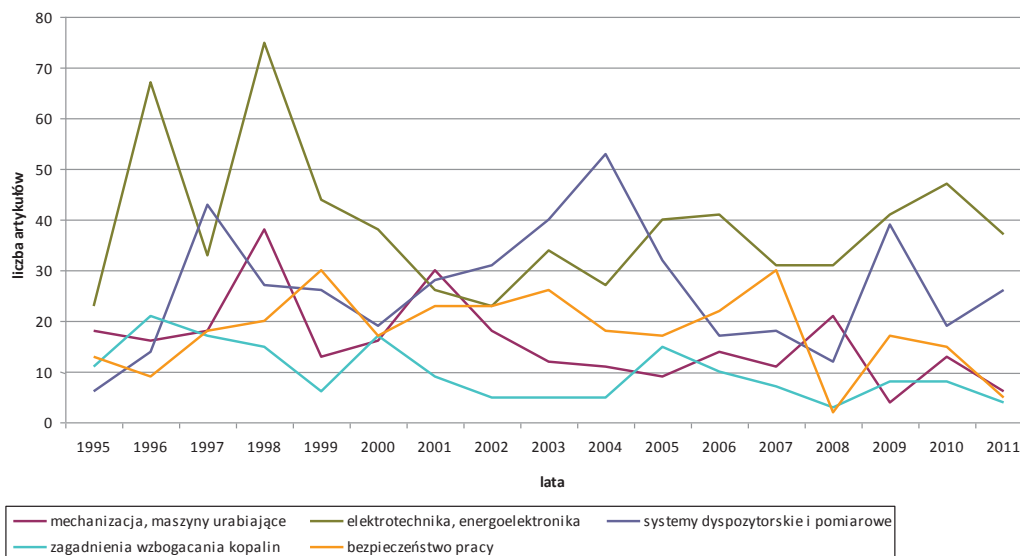
MiAG/ Rok	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Liczba wydanych nr	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Nakład łączny (1 nr)	250	250	250	250	250	250	220	220	220	200
Liczba artykułów	105	96	105	98	95	91	105	74	75	84
w tym:										
- z wyższych uczelni	45	42	30	40	35	37	40	28	31	32
- z instytutów	30	25	38	30	32	30	29	30	25	30
- z kopalń i przedsiębiorstw	30	29	28	28	28	24	36	26	19	22
Liczba prenumeratorów	101	111	107	90	80	76	75	73	74	72
Liczba wydawanych egz. nieodpłatnie	39	42	42	43	44	45	47	50	50	51

W 1998 roku czasopismo MiAG poddano weryfikacji przeprowadzonej przez Komitet Górnictwa PAN, który dokonał oceny wszystkich czasopism branży górniczej (działających wtedy na rynku). Ocena była bardzo pozytywna. Szczególnie podkreślono relatywnie łatwość dostępu autorów do wydawnictwa i krótki czas oczekiwania na zamieszczenie poszczególnych artykułów w MiAG.

Duży wpływ na czasopismo MiAG miały skutki dalszej, prowadzonej po 2000 roku restrukturyzacji górnictwa. Likwidacja kolejnych kopalń oraz likwidacja w kopalniach bibliotek, działów postępu technicznego powodowało, że liczba prenumeratorów zmniejszała się (rys. 1, tab. 2). Wpływ na to też miało publikowanie streszczeń artykułów na stronie internetowej EMAG.

Pomimo zmniejszonej liczby wydawanych egzemplarzy utrzymano a nawet zwiększono liczbę bezpłatnych egzemplarzy, przekazywanych do bibliotek uczelni technicznych (głównie wydziały elektryczne), jak i niektórych ośrodków naukowych za granicą (Chiny, USA, Niemcy).

Jak już wspomniano, przez cały okres wydawania MiAG-u, a szczególnie w okresie przełomowym czyniono starania, by jakość publikowanych artykułów była jak najwyższa. Stąd, dla zwiększenia poziomu merytorycznego i edytorskiego w roku 1994 została powołana pierwsza Rada Programowa MiAG, która w późniejszym czasie rozszerzyła swą pieczę na całą działalność wydawniczą Emagu. Zgodnie z jednym z pierwszych wniosków Rady Programowej przyjęta została zasada recenzowania artykułów. Szczególnie było to ważne dla młodych naukowców, gdyż jednym z kryteriów awansu młodych badaczy była i jest ilość publikacji ogłoszonych drukiem w czasopismach szczególnie takich, które publikują artykuły recenzowane i znajdują się w tzw. wykazie czasopism punktowanych. Efektem wprowadzenia recenzji było też pozyskiwanie autorów o coraz wyższej renomie oraz wzbogacenie tematyki publikacji, co pokazuje wykres (rys. 3).

Rys. 3. Zakres tematyczny publikacji w MiAG w latach 1990-2010

Skutkiem rozszerzania działalności EMAG-u na rynkach zagranicznych koniecznością stało się przekazywanie informacji o rozwoju nauki i wynikach badań w EMAG-u i w Polsce w zakresie przedstawianym w MiAG-u. Dlatego przyjęto sugestie Rady Programowej, aby wzbogacić MiAG o wydawanie wybranych numerów w dwóch językach, tzn. w języku angielskim i polskim oraz w języku rosyjskim i polskim. Zrealizowano ten wniosek, wydając w języku angielskim: w 2007 r. – 1 numer, w 2008 – 2, w 2009 – 3, w 2010 – 2, oraz w języku rosyjskim w 2009 r. – 1 numer, w 2010 – 1 numer.

O renomie czasopisma MiAG świadczą także liczba punktów za publikowane w nim artykuły. Zawsze MiAG znajdował się na opracowywanym przez Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego ujednoliconym wykazie czasopism z liczbą punktów 6, poza krótkim okresem lat 2006-2007 – 4 punkty, kiedy to obowiązywały inne kryteria oceny czasopism i prawie wszystkie miały obniżoną wartość punktową.

Na koniec można stwierdzić, że działalność wydawnicza MiAG w tym przełomowym okresie oraz w ostatnich latach cieszyła się uznaniem autorów i czytelników. Świadczyły o tym ilości zgłaszanych do druku artykułów i ilość „odwiedzin” na stronie internetowej. Na pewno niewątpliwymi atutami były – i są nadal: stabilna cykliczność wydawania czasopisma, wysoki poziom edytorski – zarówno jakość druku, grafiki – generalnie estetyki, regularne dostarczanie czasopisma do innych ośrodków naukowych (wyższe uczelnie, instytuty naukowe, wybrane biblioteki) zarówno w kraju jak i za granicą.

Godny podkreślenia jest fakt finansowania czasopisma „Mechanizacja i Automatyizacja Górnicwa” od czasu przejścia go przez Centrum Emag a póź-

niej przez Instytut Technik Innowacyjnych EMAG z własnych środków (bez dotacji). I chociaż można uznać, że jedną z nie do końca wykorzystanych możliwości działalności czasopisma był brak reklam produktów wytwarzanych przez poszczególne fabryki maszyn i urządzeń górniczych, to niezależnie od tego, że ta teza może budzić kontrowersje, jest to warte uwagi.

Wszystko to potwierdza, że czasopismo „Mechanizacja i Automatyizacja Górnicwa” chyba dobrze spełniało swą rolę w okresie lat 1990-2010 jako publikator nowych osiągnięć w pracach naukowych, nowych rozwiązań konstrukcyjnych oraz nowych wdrożeń, co w zmieniającej się gospodarce kraju miało znaczenie nie do przecenienia.